

RAPPORT

(sid 1 av 5)

2016-06-09

DDnr: 3.4/2013:46

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm**SLUTRAPPORTERING AV REGERINGSUPPDRAGET GRAFIKPROJEKTET 2013-2016**
(Ku2013/1213/KO)

Statens konstråd inlämnar härmed sin slutredovisning av regeringsuppdraget att överlåta en samling grafiska verk till kommunala och fristående skolor (Ku2013/1213/KO).

SAMMANFATTNING

- **Statens konstråd har överlåtit 675 grafiska verk till 36 kommuner. 57 skolor** har fått kollektioner på mellan 5-20 verk
- **Grafikprojektet har uppmuntrat pedagoger att använda konsten som kunskapsfaktor i undervisningen.** Förankring i läroplaner och kursplaner har gjorts inte enbart i ämnet bild utan även i samhällskunskap, historia och svenska.
- **Eleverna har fått prova på en mängd olika uttryckssätt inom grafiken,** men projektet har även innefattat bildanalys, drama, animering, berättande och utforskande av olika ritprogram.
- **Grafikprojektet har sporrat till nytänkande i olika samarbeten** inom den egna skolan men även skolor emellan.
- **Professionella lokala konstnärer och tekniker har involverats i Grafikprojektet.** Konstnärer har konsulterats för montering av de grafiska verken i samverkan med skolan. I några fall har konstnären fått fortsatt uppdrag med projektet direkt i undervisning.
- **Statens konstråd har fått ett stort nätverk i kommuner och skolor.** I kommande projekt som exempelvis *Konst händer* har dessa kontakter stor betydelse.
- **Projektet har krävt en betydande arbetsinsats.** Det finns inga upparbetade vägar för den här typen av satsningar och de innovativa steg som tagits har krävt mycket administration och kommunikation med berörda parter.

UPPDRAG

I årsredovisningen 2011 redovisade Statens konstråd 4525 lagerställda grafiska verk. Mot bakgrund av de lagerställda grafiska konstverken skrev Statens konstråd till regeringen och föreslog ett pedagogiskt projekt för att överlåta grafiska verk i samlingen till kommunala och fristående skolor. Syftet med projektet var att öka intresset för den grafiska konsten och att sprida kunskap om konstens roll i samhällsutvecklingen. År 2013 gav Kulturdepartementet Statens konstråd regeringsuppdraget *Grafikprojektet* för 2013-2016.

VARFÖR GRAFIK?

De traditionella grafiska teknikerna har under århundraden haft stor betydelse för kommunikationen med text och bild. Datorns självklara huvudroll i våra dagar har föregåtts av tidskrävande hantverksjobb. Processerna med de långsamma grafiska teknikerna har aldrig

riktigt försvunnit och kan komma att stå för en ny högkonjunktur. Många unga letar efter källorna, ett ursprung.

Statens konstråd har placerat konst i offentliga rum i snart 80 år där grafiken är en högst levande tradition. I Statens offentliga konstsamling finns Sveriges mest kända grafiker representerade. Konstnärerna har stor betydelse för landets kulturarv och genom deras verk representeras alla grafiska tekniker. De verk som överläts till skolorna härrör från 1900-talets sista hälft och har hög konstnärlig kvalitet.

PROCESS

Utmaningar:

- Att skapa relevans i projektet för såväl lärare som elever.
- Utredning av former för överföring av statens egendom på ett rättssäkert sätt.
- Att säkra hela kedjan i processen med urval, ramning, logistik och upphängning.
- Att säkra att skolan använder grafiken i pedagogiska projekt.
- Att fördela inbjudan regionalt i hela landet .

Strategier och lösningar:

- Att skapa handledning som vägleder lärare i att utforska metoder som kopplar grafikens kvalitet med handen som verktyg till datorns grafiska program och den verklighet unga lever i.
- Att lära eleverna att analysera olika epokers konstnärliga uttryck ger kunskap och perspektiv på vårt samhälle och dess villkor.
- Att producera en nedladdningsbar lärarhandledning.
- Att göra urvalet av verk av högsta kvalitet genom sakkunniga.
- Att erbjudandet går till kommunerna i stället för direkt till skolor för att beslutet ska förankras politiskt.
- Att utreda det mest ekonomiskt hållbara alternativen för exempelvis ramning.
- Att begära återkoppling från skolorna kring de pedagogiska projekten.
- Att projektledaren är tillgänglig i problemlösning och agerar snabbt på signaler.
- Att analysera vilka kommuner som bjuds i förhållande till styrdokumentens kriterier.

GENOMFÖRANDE

Introduktion

Arbetet inleddes med att pilotprojektet i Dalarna 2013-2014 drevs i samverkan mellan Landstinget Dalarna, Dalarnas museum, Falu konstgrafiska verkstad och Statens konstråd. Därefter har projektet drivits vidare av Statens konstråd enligt överenskommelser med kommunerna. Projektledaren och samlingsregistrator på Statens konstråd har utgjort den operativa styrkan och ledningsgruppen på Statens konstråd har sanktionerat projektet. Den administrativa delen har varit omfattande. Kontakten med skolorna har skett under den termin som konsten använts i undervisningen och avslutats med skolornas utvärdering som skickats till Statens konstråd. Rapportering har skett enligt utarbetad mall och man har även bifogat foton, filmer och tidningsartiklar.

Placering

De grafiska verken placering görs i gemensamma utrymmen så att eleverna har tillgång till dem. Ofta hänger de i matsalen, i bildsalen eller i korridorerna där många rör sig. Grafikprojektet har använts från förskoleklasser till och med gymnasiet och även i särskoleklasser.

Utredning av former för överförande av ägandeskap från staten till skolor

Grafikprojektet kunde genomföras genom att skolornas huvudmän erbjöds grafiska verk till skolorna som distribuerades i kollektioner om 15 eller 20 verk. Huvudmännen övertog ägandet av verken genom underskrift av särskild blankett. I överlåtelsen ingår en försäkran om att inte sälja de verk som donerats. Prioriteringar i projektet är att de grafiska verken ska hänga i de mest publika delarna av skolan och att de används pedagogiskt i undervisningen.

Urval av grafiska verk

I urvalskriterierna ingick att visa på bredden av grafiska uttryck, välja verk av lika många kvinnor som män, och garantera att skolorna får grafik av högsta möjliga kvalitet. Urvalet utfördes av sakkunniga konsulter och kollektionerna till skolorna sammanställdes av projektledaren. Kollektionerna bestämdes primärt efter åldersgrupp på eleverna, men även i variation av uttryck och metod.

Lärrarhandledningen

Under pilotprojektet producerades en lärrarhandledning för att skolorna skulle få stöd i undervisningen och inspireras till att använda de grafiska verken som exempel för olika trycktekniker men även som kunskapsbank för andra ämnen. Lärrarhandledningen författades till största delen av länskonstkonsulent Jordi Arkö som även är renommerad grafiker. Handledningen finns på Statens konstråds och Dalarnas landstings webbplats och även som trycksak.

PILOTPROJEKTET 2012-2013

Valet att bjuda in Dalarnas alla 15 kommuner som pilotprojekt var strategiskt viktigt. Skälen är att Dalarnas har en lång tradition och stor erfarenhet av att arbeta med grafik. Det finns ett flertal grafiska verkstäder med aktiva konstnärer. Dalarnas museum har arbetat länge med skolor och konstkonsulenten har kontinuerlig kontakt med ett nätverk av intresserade och aktiva verksamheter kring kultur för barn och unga. Vi ville få de bästa förutsättningarna för att förstå hur projektet skulle kunna utvecklas optimalt. Projektet fick genom pilotprojektet lärdomar kring metodutveckling, betydelsen av kommunikation genom befintliga nätverk, kunskap om kollektionernas ideala storlek som kunde användas under kommande år. I det framgångsrika pilotprojektet tackade alla inbjudna kommunerna ja till att medverka och inbjudan till projektet inleddes samtidigt som Dalarnas museum invigde den internationella Grafiska Triennalen år 2013. I ett av museets rum gavs under Triennalen prov på flera verk ur 1900-talets produktion av grafisk konst ur Statens konstråds samling i vilken de flesta betydande konstnärer har bidragit.

Urvalet av konsten gjordes av Jordi Arkö, länskonstkonsulent, landstinget Dalarna och AnnaCari Jadling Olsson, konstpedagog Dalarnas museum. Rapport om pilotprojektet i Dalarna inlämnades till Kulturdepartementet 2013-05-28. (DDnr: 3.4/2013:46)

GRAFIKPROJEKTET 2014

I lärdomarna från pilotprojektet förstod vi att samarbetet med grafiska verkstäder är en stor fördel när eleverna ska få möjlighet att prova grafiken på allvar. Inför andra året hade vi tagit fram förslag på orter där grafiska verkstäder är verksamma och som skulle kunna erbjuda möjlighet för skolorna att anlita dem. De inbjudna kommunerna fördelades över hela landet och även med hänsyn till storleksmässig variation. Vi utökade kollektionerna till 20 stycken verk per kommun för att vi såg att kommunerna gärna ville dela upp projektet på flera skolor. Detta för att möjliggöra samverkan mellan skolor och presentera gemensamma utställningar vid terminens slut. Av de kommuner som erbjöds *Grafikprojektet* tackade 10 stycken ja. Urvalet av konsten gjordes av Cecilia Hjelm, curator Statens konstråd.

GRAFIKPROJEKTET 2015

Inför det tredje och sista året uttryckte vi en önskan att kommunerna skulle erbjuda *Grafikprojektet* till skolor i miljonprogramsområden, om det var möjligt. Detta för att skapa kontakter inför det uppdrag som Statens konstråd ska genomföra kring gestaltning av miljön i dessa områden med start 2016. 11 kommuner medverkade i den sista omgången, efter det att sju kommuner tackade nej i första inbjudan. Anledningar var enligt kommunerna brist på personal i kulturförvaltningen eller brist på respons från skolorna. De utvalda skolorna tog emot grafiken med entusiasm. Hälften av kommunerna valde skolor som ligger i miljonprogramsområden. Urvalet av konsten gjordes av Magnus Mattsson, konstkonsult Statens konstråd.

EKONOMI

Grafikprojektets kostnad är ca 780 000 kr sammanlagt under åren 2012-2016. Den största posten är ramningskostnad för de 675 konstverken som uppgår till ca 426 000 kr. Konsultkostnader är 87 000 kr. Transportkostnader är ca 100 000 kr. I den sammanlagda kostnaden är inte projektledning eller andra arbetskostnader som tekniker, konstnärer eller konsulter inräknade. Personalkostnad: projektledning (20 % av heltid) och samlingsregistrator (4 % av heltid) under projekttiden 2012-2016 (förprojektering-pilotprojekt-*Grafikprojektet*). I pilotprojektet betalades personalkostnader av respektive samarbetspartner.

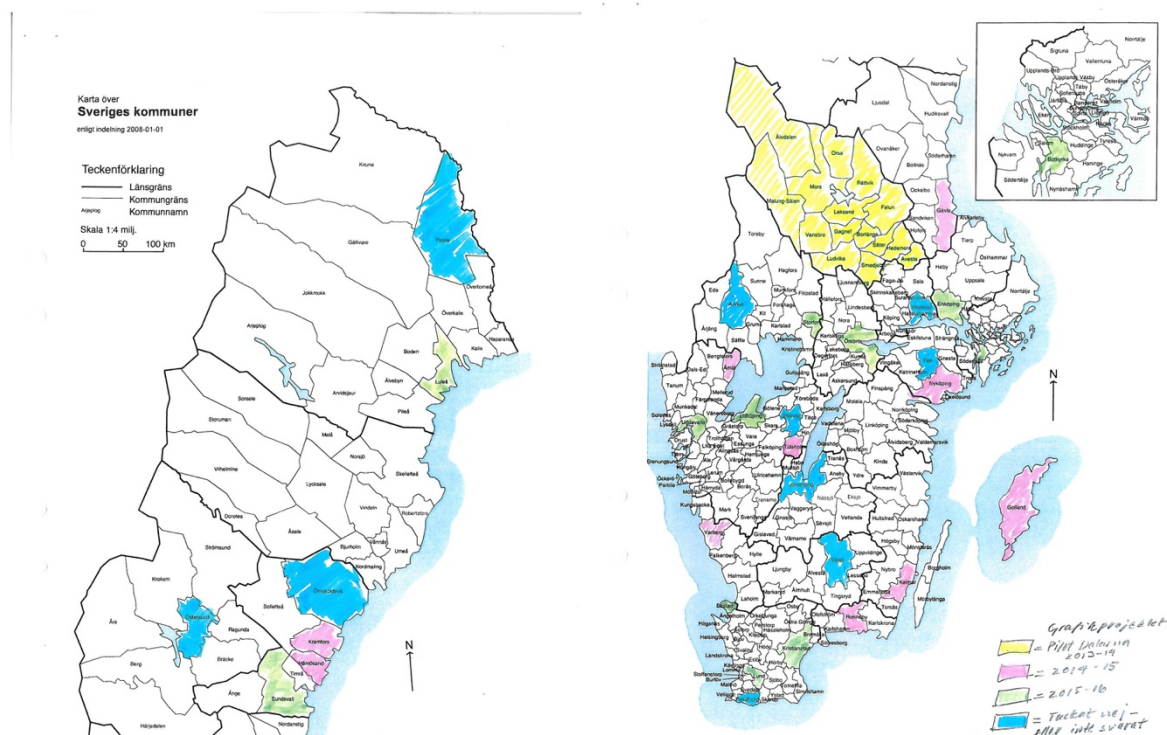
KARTA ÖVER GRAFIKPROJEKTETS FÖRDELNING ÖVER LANDET 2013-2016

Gult=Pilotprojektet 2013

Rosa=Grafik 2014

Grönt=Grafik 2015

Blått= kommuner som tackat nej eller inte svarat

RESULTAT

- Statens konstråd har överlåtit 675 grafiska verk till 36 kommuner. 57 skolor har fått kollektioner på mellan 5-20 verk.
- Grafikprojektet har uppmuntrat pedagoger att använda konsten som kunskapsfaktor i undervisningen. Förankring i läroplaner och kursplaner har gjorts inte enbart i ämnet bild utan även i samhällskunskap, historia och svenska. Grafikprojektet har använts från förskoleklasser till och med gymnasiet och även i särskoleklasser. De flesta lärare har i utvärderingen varit mycket positiva till projektet.
- Eleverna har fått prova på en mängd olika uttryckssätt inom grafiken, men även genom bildanalys, drama, animering, berättande och genom olika ritprogram. Skolornas samarbeten med grafikverkstäder och kulturcentra är positivt för skolornas möjligheter att jobba med grafiken. Vi lever i en visuell värld. Som tidsdokument kan bilderna få ett speciellt värde också i bildanalys av grafikbilder i förhållande till populärkultur, reklam m.m. Utbildning i bildkunskap finns i skolans läroplaner i ämnen som media, svenska och bild. Syftet är att uppmuntra ungas arbete med bilder och grafiska metoder. En möjlighet i projektet är att utforska metoder som kopplar grafikens kvalitet med handen som verktyg till datorns grafiska program och den

verklighet de unga lever i. De omsorgsfulla traditionella teknikerna ger en nödvändig plattform för nya tekniker.

- Grafikprojektet har sporrat till nytänkande i olika samarbeten inom den egna skolan men även skolor emellan.
- Professionella lokala konstnärer och tekniker har involverats i Grafikprojektet. Konstnärer har konsulterats för montering av de grafiska verken i samverkan med skolan. I några fall har konstnären fått fortsatt uppdrag med projektet direkt i undervisning.
- Statens konstråd har fått ett stort nätverk i kommuner och skolor. I kommande projekt som exempelvis Konst händer har dessa kontakter stor betydelse.

LÄRDOMAR

- **Hitta rätt kontaktperson.** Att förstå kommunernas strukturer är inte självskrivet, då kommunerna är olika organiserade. Projektet är beroende av god kontakt med ansvarig person i kommunen, kontaktperson och utförare i skolan och med konstnär/tekniker och att kommunikationen dem emellan fungerar bra.
- **Följ konsten i hela processen.** Strategiskt är det viktigt att hålla kontroll på konsten från urval till upphängning för att verkligen försäkra sig om att den obrutna linjen. Skolan som organisation är mycket pressad, beslut kan hamna mellan stolar.
- **Grafiken angår unga.** De grafiska teknikerna är något som fascinerar datorvana unga personer, mycket tack vare de innovativa och engagerade pedagoger och konstnärer som är verksamma i skolornas värld.
- **Kommunerna har grafik.** Kommunen har arkiv med grafisk konst som skulle kunna användas på ett aktivt sätt med Grafikprojektet som förebild.
- För **Statens konstråd** har administrationen krävt mycket arbete men faktum är att den grafiska konsten inspirerat till att vidga upplevelsen av konst och levandegöra tryckteknikernas långa historik med dagens teknikutveckling.

Denna redovisning har upprättats av Inger Höjer Aspemyr, intendent förmedling, och godkänts av Statens konstråds direktör Magdalena Malm.

Magdalena Malm
Direktör

Inger Höjer Aspemyr
Intendent förmedling

BILAGOR:

- Lista på skolor och kommuner
- Lärarhandledning
- Exempel på pressklipp och bilder från skolornas arbete